

shouwd
gehele
enst lag
gewest.
klar en
che ont-
hetgeen
tig was,
voor den
e dwaze
len ver-
ciep tot
de Gere-
n. Een
hebben
vijn ook
Woord
van de
het ambt
dat hij
trouwde
— hij
heid ge-
buiten-
stichting
die een
de Kerk
gezonden
naardige
istelijke
gave van
vreemde
gave van
te willen
itgespro-
n waren
niet voor
oemde
heeft, om
van de
ver van
heid tus-
en onze
het best
onrecht-
f Calvin
schouwd
voor onze
egenover
hanische
f Calvin
shrift ver-
ed ten op-
heeft hij
den eere-
titer, een
er Aposte-
usatie
ruk, ons
in sprake,
uonten,
sicht weg
druk op
jk onder-
idrukke-
derdom-
e Kerk
er toch
oop door
ging ge-
gebruik
dstreken
worden.
indigen
met een
gemeend,
de Kerk
verklaard,
willend-
naar geen
eeuwen.
in Cor.
noet ver-
vloovigen
n, haast
dat men
prediker,
oals toen
eh voor-
tel alleen
decorum
tusschen
en in de

nd heeft,
teelt om-
stolische
orden na-
istorische
de Kerk
les willen
woorden
egendeel,
minuut
: bij den
air alles
was, bij
it Calvin
was de
at in den
afgoderij
idrukke,
het volk
siniedige
stichting
de hij af
t Luther
bestaan.
ion", tot
het ge-
Daarom
heiligen-
al dat
uperstite
ge cere-
n, omdat
ut deden
e Calvin
ijke ont-
oomsche
le Chris-
gevoerd;
de eerste
ich veel
te er aan,
knoopen
as Inge-
telkens
Farel in

1541 naar aanleiding van zijn pogingen om een goede Kerkenorde in Genève in te voeren: Ik heb den Raad uiteengezet, dat er geen Kerk kan bestaan, tenzij er een regering der Kerk worde ingesteld zoals deze in Gods Woord ons is voorgeschreven en in de oude Kerk is waargenomen. En dat dit niet alleen het gevoelen van Calvijn was, maar van onze Gereformeerde Vaders in het algemeen, blijkt wel uit de verklaring, waarmede het Convent van Wesel begon: „Nu komt het onzes indiens zoo na mogelijk overeen zoowel met de leer en de verordening der Apostelen, als met het onberispelijke voorbeeld der oudere en zuivere Kerk enz. (Cap. I, Art. 9). Natuurlijk is dit niet in dien zin bedoeld, alsof dit „voorbeeld der oudere Kerk“ daarom naast Gods Woord met zeker blindend gezag zou optreden, want dit zou in strijd wezen met onze Belijdenis, dat men noch de gewoonte, noch de oudheid, noch de concilieën gelijk mag stellen met het Woord Gods (Art. VII). Maar wel wilde Calvijn en onze Gereformeerde Vaders met dit beroep op de „oudste Kerk“ te kennen geven, dat de nadering van de apostolische prediking toen nog het sterkst was, de Geest des Heeren toen nog het machtigst in de Kerk werkte en daarom de beginselen, in Gods Woord neergelegd, toen nog het zuiverst werden toegepast. In dien zin verklaarde de General Assembly van de Schotsche Kerk tegenover de Independenten, die zich voor hun kerkinrichting evenzeer op de Schrift beriepen, dat de Schotsche Kerk niet wilde afwijken van haar Kerkenorde, „omdat deze gegrond was op Gods Woord en overeenstemde met het voorbeeld der oudste en Apostolische Kerken.“ En zoo zal het dan ook duidelijk worden, waarom Calvijn boven zijn liturgie schreef: La forme des prières et chants ecclésiastiques avec la manière d'administrer les sacrements et consacrer le mariage selon la coutume de l'Eglise ancienne, d. w. z. de formulieren van de gebeden en kerkelijke gezangen met de wijze, waarop de sacramenten be- diend en het huwelijk ingezegend wordt volgens de gewoonte der oude kerk. En dat Calvijn dit werkelijk bedoelde, blijkt ook wel daaruit, dat hij, in zijn voorrede sprekende over het belang van het Psalm- gezang, er aan toevoegt: „Ce n'est pas chose inventée depuis peu de temps. Car dès la première origine de l'Eglise cela a été comme il appert par les histoires“, d. w. z. dit Psalmgezing is niet pas kort geleden uitgevonden, want het is in gebruik geweest in de gemeente sedert den eersten oorsprong der Kerk, zoals uit de historie blijkt. Ook bij het Avondmaalsformulier heeft Calvijn er nadruk op gelegd, dat de „gewoonte der oude Kerk“ daarbij door hem gevolgd was, waarmee hij niet be- doelde wat de Schrift ons leert omtrent de Avondmaalsviering, maar wat uit de oude historie bleek omtrent de wijze, waarop in de oudste Kerk het Avondmaal was gevierd. Feltelijk stond voor Calvijn de tegenstelling dus zoo, dat de Roomsche Kerk een nieuwe liturgie bezat, die eerst later was ingevoerd in afwijking van de apostolische Kerken, en dat zijn liturgie daarentegen terugkeerde naar de oude Kerk, die het dichtst bij den tijd der Apostelen stond. In hoeverre dit juist is, kan eerst later besproken worden; thans was het ons alleen te doen om te laten zien, hoe Calvijn wel degelijk naast de Schrift ook rekening hield met de historie der Kerk.

Wanneer men het eigenaardige princip van de Gereformeerde liturgie dus zoo heeft uitgedrukt, dat de Gereformeerde Kerken haar eredienst alleen hebben in- gericht naar Gods Woord, en in dien eredienst niets hebben opgenomen dan wat God zelf ons bevolen heeft, dan is deze grondtrek van de Gereformeerde liturgie wel in zekeren zin juist aange- geven en zou men ook met tal van citaten uit Calvijn's werken kunnen bewijzen, dat dit metterdaad zijn leidende gedachte bij de inrichting van den eredienst is geweest, maar dan dient men dit beginsel toch nader te bepalen. Wat Calvijn en de Gerefor- meerde Kerken daarmede bedoeld hebben, is dit, dat alle eigenwillige godsdienst in den eredienst der Kerk moest worden afgesneden; dat we niet wijzen moesten willen zijn, dan God in Zijn Woord ons bevolen heeft, en dat we daarom nooit door welke overwegingen van utiliteit ook ge- dreven, in Zijn dienstdingen moesten in- voeren, waarvan Gods Woord niet afweert; vooral niet, wanneer dit tot misbruik aan- leiding zou kunnen geven. Afbeeldingen van heiligen heeft God wel niet rechtstreeks verboden, maar zelfs al worden ze niet afgodisch vereerd en al beschouwt men ze alleen als „beelden der leeken“, gelijk onze Catechismus het uitdrukt, d. w. z. om daar- mede een zichtbare voorstelling van deze heiligen aan de eenvoudigen te geven, en door het laten zien van deze heiligen ons voor oogen te stellen, hoe zij door het geloof hebben geleefd, — deze beelden behooren toch in den eredienst niet, omdat God ons nooit bevolen heeft van dit middel gebruik te maken, en integendeel wil, dat we niet door stomme beelden, maar door de levendige verkondiging van zijn Woord zullen onderwezen worden. En ditzelfde beginsel, dat onze Catechismus hier uitsprekt ten opzichte van de beelden in de Kerk, geldt voor heel den eredienst. Waar deze dienst een dienst Gods is, daar gelooft en belijdt de Gereformeerde, dat God dan alleen het best gedient en verheerlijkt kan worden, wanneer deze dienst ook geschiedt naar zijn ordinaatien. Zoals ge, in het paleis van onze Koningin komende, dan het best uw eerbied toonen kunt aan onze Vorstin, door u stipt te houden aan de regelen, die door haarzelf voor haar koninklijke hofhouding zijn voorgeschreven, zoo is het ook, waar de gemeente saamkomt in het beehuis om haar Koning in de hemelen te eeren. Hoe- meer die dienst overeenstemt met het

Goddelijke voorschrift, hoemer hij aan het doel zal beantwoorden.

Maar hoe beslist we dit op den voorgrond stellen als het Gereformeerde beginsel voor den eredienst, tweemaal dient er aan te worden toegevoegd om alle misverstand te voorkomen.

In de eerste plaats, dat de Gerefor- meerden daarom nooit de Schrift hebben beschouwd als een liturgisch handboek, waarin een geheele regeling van den ere- dienst voor alle tijden en kerken pasklaar is gemaakt, zoodat we deze liturgie een- voudig hebben over te nemen; maar dat ze steeds hebben erkend, dat de Schrift ons de beginselen geeft voor den eredienst, ons leert al wat essentieel tot dien eredienst behoort en wat daarom in dien eredienst niet gemist mag worden.

En in de tweede plaats, dat de nadere uitwerking en toepassing van deze beginselen door de gemeente moet worden gevonden, afhankelijk van de verschillende plaatsen en omstandigheden, en dat daarbij ook rekening moet worden gehouden met de leiding des Heiligen Geestes; waarbij dan inzonderheid prijs werd gesteld op het exemplar der oudste Kerk, omdat deze het dichtst bij de Apostelen stond en het beeld der Kerk in haar zuiverste gestalte vertoonde.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwyls Scholen.

Door ondergetekende in hartelijken dank ontvangen: van den heer C. Perreboom, eiland Marken f 2.50; Letters D. K., Hilversum f 10.

Dr. J. H. HOUTZAGERS.

Kootwyls. voorzitter.

Teestafel.

1. A. M. DIERMANSE, predikant. De Afschei- ding. Een woord aan onze Hervormde Broeders. J. Bootsma, 's-Gravenhage.

Met dit vingschrift van even 30 bladzijden richt Dr. DIERMANSE, emeritus-predikant der Gereformeerde kerk van Hoofddorp, zich tot onze Gereformeerde Broeders in de Hervormde Kerk.

Aanleiding daartoe is hem de GESCHIEDNIS ONZER VADERLANDSCHE KERK in Grondbreken door T. STIJTER, V. D. M.

Mij is dit boek van Dr. STIJTER niet bekend, maar Dr. DIERMANSE zegt er van, dat in dit geschrift aangaande het werk van den Koning der Kerk, hetwelk bekend staat onder den naam van „DE AFSCHIEDING“, een en ander uitgesproken wordt, hetwelk op dit goede werk een ongunstig en niet juist licht werpt.

„Er wordt in geleerd“, zoo zegt Dr. Dier- manse verder:

1. dat de Afscheiding ten onrechte heeft plaats gehad;

2. dat haar vaders, gelijk ook hieruit voort- vloeit, niet om de waarheid en de zaak Gods geleden hebben.

Gelijk ik reeds schreef, het boek van Dr. STIJTER ken ik niet. Ik weet alzo niet of hij letterlijk zegt wat hier onder 1 en 2 vermeld staat, dan wel of dat gevolgtrekkingen zijn uit wat hij zegt, en of die dan juist zijn.

Mocht dit laatste echter zoo zijn en ik heb geen reden daaraan te twifelen, dan wil het mij voorkomen, dat Dr. STIJTER zijn taal als geschiedschrijver letwat zonderling opvat.

Die taak toch is, te trachten de menselijke handelingen uit het verleden door critische bron- nen-studie zoo nauwkeurig mogelijk te kennen; zoo duidelijk en tevens zoo artistiek mogelijk te beschrijven; en in den weg van zielkundige ontleding, die handelingen uit haar motieven te verklaren. Vanzelf is daarbij evenzeer uitge- sloten de sedelike beoordeeling der handelingen als haar belichaming ter propagandering van eigen overtuiging.

„Anderen toch is de taak van den historicus, een andere die van den moralist en weer 'n andere die van den propagandist.

Wie de geschiedenis gebruikt om zijn mede- menschen te verbeteren of ook om hen te winnen voor zijn overtuiging, is daar natuurlijk volkomen vrij in, maar moet dan niet de pretentie hebben van hen geschiedenis te doceren.

Als Dr. STIJTER beweert, dat de Afscheiding ten onrechte heeft plaats gehad, dan is dit, evenals wanneer 'n ander beweert, dat de Doelantie of de Reformatie der 16e eeuw ten on- rechte „heeft plaats gehad“, — een waardeerings- oordeel. Wat ik echter van den geschiedschrijver wil weten, is niet of deze felten terecht of ten onrechte „hebben plaats gehad“, maar wat ik van hem wil weten is, dat ze zijn gebeurd en wat er de noodwendige oorzaken van zijn geweest.

Over dat te recht of ten onrechte zal ik dan zelf wel oordeelen.

Zelf wel oordeelen, omdat ik als mensch mijn normen of maatstaven heb, ter beoordeeling van menselijke handelingen als goed of slecht, recht of onrecht.

Nu bestaat er, bij veelvuldig overeenstem- ming onder de menschen ten opzichte van die normen, toch ook veelvuldig verschil.

Vandaar, dat niet alle menschen over goed en slecht, recht en onrecht, als het op de ver- bijsonderingen aankomt, precies eender denken.

Dat hangt ten slotte af van wat voor 'n mensch men is.

Dat is ten slotte een zaak van overtuiging. Maar 'n man van overtuiging blijft er niet onaandoenlijk onder, wanneer hij, wat voor hem recht is, onrecht hoort noemen.

Dan wordt zijn gemoed ontroerd en met al de energie, die in hem is, zal hij zijn overtuiging verdedigen en de tegenovergestelde bestrijden. Ja, meer.

Wie zijn medemenschen liet heeft, zal hen voor zijn overtuiging trachten te winnen, haar trachten te verbreiden; zal in den goeden zin propagandist zijn.

Daarom eert het dan ook Dr. DIERMANSE, dat hij niet alleen heeft afgelezen den aanval op wat naar zijn overtuiging recht was: de Afscheiding en, wat daaruit voortvloeit, het doen en lijden harer Vaders; maar dat hij ook met zijn vingschrift de Gereformeerde broeders in de Hervormde Kerk tot bezinning tracht te brengen omtrent hun kerkelijk leven.

Dese goedgeschreven, in broederlijken toon gehouden en zakelijke brochure van onzen DIERMANSE moet men nu eens verspreiden en helpen verspreiden onder onze medebelijders in de Hervormde Kerk.

En onder hen niet alleen.

Men moet haar ook ter lezing geven aan wie nog wel kerkelijk met ons samenleven, doch wier kerkelijk besef dreigt te verwaakken of verwaakt is, omdat zij het rechte inzicht in de betekenis van den weg tot reformatie, hetzij door de Afscheiding, hetzij door DOELANTIE — want ook voor dese neemt DIERMANSE het op — kwijt raken of kwijt zijn.

Het geschrift van Dr. DIERMANSE is, zoals ik reeds zei, klein van omvang, maar laat mij er aan toevoegen, dat het ook is belangrijk van inhoud.

2. Dr. J. DOUMA „Het Sieraad der Kracht.“ Propaganda-Rede uitgesproken op den 1sten Maart 1911 voor de Jongelingsverenigingen op Gereformeerden Grondslag, „Il. Timotheüs 2:19“ en „Groen van Prinsterer“ te 's-Gravenhage.

De twee in den titel genoemde Haagsche Jongelingsverenigingen hadden Dr. DOUMA, predikant te WATERGRAAFMEER, uitgenoodigd op 'n avond in Maart voor haar een „propaganda- rede“ te houden.

Aan die uitnoodiging heeft Dr. DOUMA op den avond van 1 Maart 11. voldaan en wat hij toen te 's-Gravenhage gesproken heeft, is door hem, „vooroordeel dit nog doenlijk was“, thans in druk gegeven.

Dese propaganda-Rede sluit aan bij het woord uit Spreuken 30: 24 DEN JONGELINGEN SIERAAD IS MIJN KRACHT.

Naar Gods beschikking heeft elke menselijke levensperiode haar eigen stempel. Het kind vraagt, de jongeling zoekt, de man doet, de grijsaard peinst. Maar, zoo wijst de spreker verder aan, iedere levensperiode heeft ook haar eigen sieraad, en naar Gods bestel is het sieraad van de jongelingsperiode de „kracht“. Dan wijst hij er op, hoe die kracht recht moet gebruikt, zoodat zij inderdaad alert en hoe voor misbruik moet worden gewaakt. Eindelijk, hoe dit in het verenigingsleven der Jongeligen op Gereformeerden grondslag kan worden bereikt.

Ik heb dese rede met genoegen gelezen. Het is een goed en ernstig woord, en ik kan dan ook begrijpen, dat de twee Haagsche Vereenigingen het gesproken woord gaarne in druk wenschten te hebben om het bij hun ljeverige propa- ganda voor de uitnemende zaak der Jongelings- vereniging, zoals DOUMA in zijn Voorbericht schrijft, — te kunnen gebruiken.

3. JAARBOEKJE 1911 TEN DIENSTE VAN DE JONGELINGENVERENIGINGEN IN NEDERLAND. Samen- gesteld door Dr. J. E. VONKENBERG en JAC. VAN OOSTERHO. Een-en-twintigste Jaargang. Bureau van uitgave te Zwijndrecht.

Van Dr. DOUMA's rede is de overgang op dit Jaarboekje een zeer geleidelijke.

De samenstellers herinneren hier nog eens aan de roeping duzer Jongelingsvereniging door op een der eerste bladzijden te laten afdrucken: „De N. B. VAN JONGELINGSV. OF G. B. schouwt als de roeping der Jongelingsvereeni- gingen op Gereformeerden Grondslag, om over- komstige ons calvinistisch volkskarakter, werk- saam te zijn tot het doen kennen en belijden der Gereformeerde beginselen voor Kerk, Staat en Maatschappij.“ Een zeer duidelijk signatuur, waardoor het groot belang onzer jongelings- verenigingen in het oog springt en tot belang- stelling opwekt.

Dit met blijkbare zorg samengesteld JAAR- boekje geeft dan, behalve alles wat men ook in ander Jaarboekjes vindt, van af p. 30 al wat betrekking heeft op deze Jongelingsvereeni- gen. Blz. 75—116 worden ingenomen door het verslag van den zomer in NIJMEGEN ge- houden Bondsdag. Iets wat noodig was, omdat dit verslag niet als de verslagen der vorige Bondsdagen een onderdak had gekregen in een Gedenkboek. De waarde van dit JAARBOEKJE wordt er zeker door verhoogd. Het JAARBOEKJE dat zich, zoo universeel mogelijk, ten dienste stelt van de Jongelingsverenigingen in Neder- land, bevat ook mededeelingen omtrent andere Jongelingsverenigingen dan die op Geref. grondslag. Bovendien geeft het op p. 204 een „n ander over den NEDERL. MILITAIREN BOND O. m. een lijstje van TENUZEN VOOR MILITAIREN. Dit is van belang voor onze Jongens, die in dienst gaan.

Onder dat lijstje staat:

„Ouders van zonen, die in mil. dienst treden, doen wel het adres der recruten op te geven aan den hulsvader van het Militairen Tenuis in de garnizoensplaats waar zij inge- deeld zijn.“

Het JAARBOEKJE is ook daarom belangrijk, omdat het zoo'n goed inzicht geeft in wat Dr. DOUMA in zijn rede noemt: de machtige beteekenis van de organisatie en de eenerlei- leiding der gereformeerde Jongelingsvereeni- gingen.

G.

Officiële Berichten.

ELBURG, 15 Jan. Tot groote blijdschap van kerkeraad en gemeente, maakte Zondagmorgen bij den aanvang der godsdienstfeeling onze gesachte leeraar, Dr. J. Vessuur, de gemeente bekend, dat hij vrijheid gevonden had om voor het beroep naar Middelbarnis te bedanken.

Op 't vernemen van dit besluit zong de gemeente haar leeraar de bekende zegenbede uit Pa. 134 : 3 toe. Strekte dit besluit tot eer van God en zegen der gemeente.

Namens den raad der Geref. Kerk:

A. v. D. POLL, scriba.

De raad der Geref. Kerk te Waddinxveen deelt collectanten die de gemeente willen besoe- ken, mede, dat om kans van slagen te hebben, voortaan een aanbeveling van den kerkeraad een vereischte is. Dese aanbeveling worden drie weken te voren aangevraagd bij:

Dr. J. JON. WILKINGA, praeses.

AGENDUM voor de vergadering van de Geref. Kerken in de classis Gouda, te houden D.V. op Dinsdag 6 Febr. 1912, 's-morgens 9 uur in de Noorderkerk te Gouda.

1. Opening door de Kerk van Nieuwerkerk s/d Jseel.

2. Onderzoek der credentialen en kennisneming der instructien.

3. Naar toerbeurt is Dr. Dalhuijsen praeses; Dr. Andreë assessor; Dr. Ovinga scriba.

4. Lezing en vaststelling van de notulen der vorige vergadering.

5. Ingekommen stukken.

6. Onderzoek der stukken voor approbatie van het beroep van Dr. Kamper naar Werken- dam B.

7. Rapport van deputaten van hulpbehoevende kerken aangaande een nieuwe concept-regeling van de vaste bijdragen der kerken voor de hulpbehoevende kerken ad art. 11 en 13 K. O.

8. Rapport van dezelfde deputaten aangaande een ingesteld onderzoek in de kerk van Zeven- huijsen.

9. Schriftelijke aanvragen van alle hulpbehoevende kerken om ondersteuning ad art. 11 en 13 K. O.

10. Behandeling van instructien en protesten.

11. Mededeelingen aangaande de Zending op Midden-Java.

12. Regeling der consulentenschappen en vacaturebeurten.

13. Storting der vaste bijdragen voor de

hulpbehoevende kerken in de classis, en voor de Zending, en van de collecten voor de theol. school en het prov. weeshuis te Middelbarnis.

14. Benoeming van twee deputaten voor de regeling der vacaturebeurten.

15. Benoeming van een quaestor.

16. Rapport a der commissie tot het nasien van het archief der classis. Rapport b der com- missie tot het nasien der boeken van den quaestor der Zending.

17. Rondvraag naar art. 41 K. O.

18. Aanwijzing van de rospende kerk voor de volgende vergadering: Ouderkerk s/d Jseel.

19. Lezing van de korte notulen.

20. Sluiting.

Namens den kerkeraad der Geref. Kerk van Nieuwerkerk s/d Jseel:

G. DALHUIJSEN, praeses.

A. VAN LEKUWEN, scriba.

Nieuwerkerk s/d Jseel, 9 Jan. 1912.

Corrigendum.

In het ingezonden stuk van Dr. de Moor, verleden week opgenomen, zijn enkele fouten losgeslopen. De scherppinnige lezer zal ze wel verbeterd hebben. Allen zij er nog de aandacht op gevestigd, dat voor Stellman overal Thelemann moet gelezen worden.

Buitenland.

Duitschland. Droeve kerkelijke to- standen in Berlijn.

Aan de rechtinnige leden van de 13de Brandenburgsche Provinciale Synode werd op het eind van het vorige jaar een verzoek gericht door de positieve „Parochial-vereine“ van vijf gemeenten in Berlijn en een gemeente in Char- lottenburg, om „de noodige stappen te doen teneinde de rechten der geloovige minderheid te verzekeren, aangezien het theologische radicalisme niet enkel door Traub en Jatho voorgestaan wordt, maar onder de predikanten in de ge- meenten zeer verbreid is“. Dit verzoek wordt op de volgende wijze gemotiveerd. In de Tri- nitelsgemeente is, nadat de predikant Andreë verplaatst werd, geen leeraar meer aanwezig, waarin het geloovig deel der gemeente vertrouwen stelt. In de Adventgemeente zijn de drie predikanten de liberale richting toegeedaan. De Zwillinggemeente is door liberale gemeenten om- geven. Nadat de predikant Romberg, de eenige geloovige predikant van de genabuurde Andreä- gemeente, Berlijn verlaten heeft, verloor het geloovige deel der gemeente de eenige geleen- heid om bij een rechtinnig predikant ter kerk te gaan. De twee predikanten der gemeente kunnen hen, die nog prijs stellen op de belijdenis hunner kerk, niet stichten. Men was genood- zaakt voor het houden van godsdienstige samen- komsten een zaal te huren; welke bijeenkomsten druk beoocit worden. In de Marcusgemeente heeft men dit voorbeeld gevolgd, en in andere gemeenten zal men hetzelfde gaan doen. Maar dezen weg bewandeld men alleen noodgedrongen en daardoor wordt in de behoefte aan catechetisch onderwijs niet voorzien. De predikant Sylvester van de Pfingstgemeente schreef:

„Aan den ondergetekende werd sedert jaren door ouders uit de Adventgemeente verzoekt hunne kinderen catechetisch onderwijs te geven. Een moeder zeide daarbij: „Het is niet te gelooven, welke denkbeelden mijn jongen door het catechetisch onderwijs van den heer N. N. mede naar huis brengt“. Een andere moeder voerde bij haar verzoek aan: „Ik heb twee zonen door een liberaal predikant laten in- regenen, nu wil ik tenminste mijne dochter laten onderwijzen in de leer, waarin ik opgevoed ben“. In het geheel zijn 30 dergelijke verzoeken uit de Adventgemeente tot mij gericht. Mijn ambtsbroeder Weissenborn verkeert in hetzelfde geval als ik, en ik verneem hetzelfde van positieve predikanten van de Immanuel- en de Bartholomeuskerk. Dit alles bewijst dat ouders, die op den bodem der belijdenis staan, in hooge mate bevoorwaard zijn door het feit, dat in naam en op autoriteit van de Kerk, het geloof der Kerk, waarin de ouders hunne kinderen willen opvoeden, den kinderen ontnomen wordt. Of voor het catechetisch onderwijs geloovige hulppredikers moeten gezocht worden, of dat men andere middelen zoeken sal om in de bestaande behoefte te voorzien, laat ik vol vertrouwen aan hoogere beslissing over.“

De positieve fractie van de 13de Branden- burgsche provinciale Synode heeft dit verzoek „erastig“ besproken, en daarop besloten het niet aan de Synode over te brengen. Het argument dat daarbij aangevoerd wordt, is, dat, indien men de geloovige minderheden in een liberale gemeente wil beschermen, men om der gerech- tigheid wille ook voor de liberale minderheden in geloovige gemeenten hetzelfde moet doen. En dit zou een gevaar voor de landskerk opleveren! Alsof in de Kerk des Heeren aan geloof en ongelooft, belijdenis en bestrijding van heigen en Christen dierbaar is, gelijk rechten moeten worden toegekend!

Ten slotte wordt de raad gegeven, op den weg van „telphulp“ voort te gaan; men moet, ten deele met hulp van de Berlijnsche Stads- zending, er voor zorgen, dat de geloovige minderheden in kleine kringen samenkomen, terwijl vooral het houden van huisgodsdienst- oefeningen warm aanbevolen wordt.

Het komt ons voor, dat de rechtinnige leden der Provinciale Synode de Kerk niet zouden schaden, wanneer zij op die vergadering met allen nadruk den eisch lieten hooren, dat de gemeente tegen de ondermijning van haar geloof moet beschermd worden.

China. Een wonderdadige omme- keer.

Elf jaar geleden werd geheel Noordelijk China medegeleert in den opstand van de Boxers, en nu worden opnieuw de fundamenten van het Chineseche rijk geschild door een revolutionaire beweging, waarvan niet met zekerheid kan ge- zegd worden waartoe zij leiden zal, al wordt het steeds waarschijnlijker dat de Mantjoedyn- astie zal verdronen worden door een repu- blikeinschen regeringsvorm.

Maar bij al de verwatring en onzekerheid springt één feit in het oog, namelijk, dat sedert 1900 de Chinezen de vreemdelingen met geheel andere oogen zijn gaan beïien.

In 1900 scheen het, dat alle krachten van het Chineseche volk werden ingespannen om alle connectie met de Westersche volken af te snijden, alle buitenlanders te verdelgen en datgene wat vreemdelingen tot stand gebracht hadden, te vernietigen. In die dagen moesten in de stad Tai-yuan-fu zes en veertig Europeanen en Ame- ricanen hun leven voor de zaak van Christus verliezen, terwijl het door hen gestichte en be- diende hospitaal en andere gebouwen met den grond gelijk gemaakt werden, en over geheel Noord-China het groep van moord en vervol- ging werd gehoord. Dit was in 1900, en hoe is het nu?

In de maand December had weder in Tai- yuan-fu een vreeselijke moord plaats, doch toen daarbii vier Europeanen, tegen den wil der op- standelingen, werden verwond, brachten de re- bellen dezen naar het hospitaal om goed ver- zorgd te worden. Welk een verbandende veran- dering! Europeanen en een Zendingshospitaal te samen onder de bescherming der insurgenten!

Dit is van den Heere geschied en het is won- derlijk in onze oogen. Kennelijk is de groote verandering in China te danken aan de ver- hooring van het gebed van vele Christenen die geveld van welk uitnemend belang het zijn zou, als het reusachtige Chineseche rijk door- trokken worden kon van de leer van het Evangelie. Wie had ooit kunnen denken, dat in zulk een onbegrijpelijk korten tijd in het schijnbaar onbewegelijke Hemelsche rijk zulk een ommekeer zou kunnen plaats hebben, dat er of een constitutionele monarchie, of een republiek door staat geboren te worden,

Rusland. Uit Lijfland.

Uit het jaarverslag van den General Superin- tendent van Lijfland blijkt het, dat sedert de Staat het monopolie van het fabriceren van brandewijn tot zich heeft getrokken, het gebruik van dit vocht van jaar tot jaar is toegenomen. Een verblijdend teeken is, dat de werken der barmhartigheid vermeerderden, terwijl ook de kerkelijke collecten toenamen.

De vraag wordt in het verslag gesteld, hoe men arbeiden moet om de ledige kerken weder gevuld te zien. De Generaalsuperintendent geeft daaromtrent de volgende wenken: „Ledige kerken moeten ons brengen tot gebed en tot een ernstige voorbereiding tot de prediking. Het is zeker de rechte weg, dat de predikanten, bij hun pogingen om tot verbetering te geraken, bij zich zelve aanvangen en zich daarbij afvagen, waarin zij zelf zijn te kort gekomen en hoe zij voortaan anders en beter zullen doen. In dit opzicht is het leerrijk wat een predikant mededeelt omtrent den weg dien hij insloeg om de menschen weer naar de kerk te lokken. In de dagen na de revolutie had hij zich beïjverd zijn preeken een moderne tint te geven, door de vraagstukken van den dag op den kansel te bespreken. Hij hoopte op die manier hen die van de kerk vervreemd waren, weder te winnen. Maar het begerde gevolg bleef uit. Toen heeft hij zijn moderne pre- kamier laten varen, hij begon weder op de oude manier te prediken en de gemeente da- gene te bieden wat het zondaraarst noodig heeft, en ziedaar, de kerk werd weder gevuld en is tegenwoordig even propvol als voor de roode dagen“.

Uit het verslag omtrent de verhouding tot andere kerken is te zien, dat bijzondere con- flicten met de Staatskerk niet voorgekomen zijn. „Was men aanvankelijk zeer benieuwd, welke gedaante de in het Keizerlijk manifest toege- segde godsdienstvrijheid door de behandeling in de Doema zou krijgen, men is nu deels in de stemming van rustig afwachten, deels in die van sekere berusting gekomen. Inmiddels her- inneren bijzonder gecompliceerde gevallen, die men niet onder rubrieken van de voorloopig geldende regelen brengen kan, en toch in een zin en geest daarin gedrongen worden, welke in strijd is met het Keizerlijk manifest, dat een zilverse regeling der confessionelele vraag- stukken nog op een wettige regeling wacht“.

Gemengd Nieuws.

Dezer dagen kwam te Calcutta weder een con- gres samen van Indiers, om Indische belangen te bespreken. Een tevensduizend menschen, waaronder een duizendal afgevaardigden van andere streken, waren aanwezig. De vergadering werd ge- opend met gebed en het zingen van een nationaal lied. Eenige jaren geleden kon men duidelijk op- merken, dat deze jaarlijkse samenkomsten in een geest van bittere vijandschap tegen de Engelsche regering gehouden werden. Het schijnt dat een andere geest in dese samenkomsten is gaan heerschen. Hoe zouden wij ons verblijden wanneer wij konden mededeelen, dat ook in onze Oost, waar soortgelijke vergaderingen gehouden worden, dese samenkomsten geopend werden met aanroeping van des Heeren Naam en met het zingen van het Wilhelmus.

In het boek van Moritz Busch „Graaf Bismarck en zijne mannen tijdens den oorlog met Frankrijk“ wordt het volgende mededeeld: Toen eenmaal het gesprek met Von Bismarck kwam op de Mor- monen en de vraag besproken werd, in hoever de Mormonen met hun veelvuldig konden geduld worden, sprak de groote staatsman zich uit over vrijheid van religie, welke vrijheid geheel onop- zijdig moest gehandhaafd worden. Hij herhaalde het sprekende gezegde van Frederik den Groote, dat ieder op zijn manier zalig moet kunnen worden. „Ik zal dit nog eenmaal aan de orde stellen en de Rijksgad zal er zeker voor zijn. De goederen van de kerk moeten natuurlijk blijven toebehooren aan hen die bij de oude kerk blijven, die het verwor- ven heeft. Wie er uit gaat, moet voor zijn over- tuiging of liever voor zijn ongelooft een offer kun- nen brengen... Den Roomschen neemt men het niet zeer kwalijk wanneer zij rechtinnig zijn; den joden in het geheel niet; maar den Lutherischen wordt dit zeer onwel geduid, en de kerk wordt aanstands als vervolgingsachtig uitgekreten, wan- neer zij de niet-rechtinnigen afwijst. En dat de orthodoxen in de pers en in het leven vervolgd en bespot worden, dat vinden de menschen zeer natuurlijk.“

WINCKEL.

Voor Kinderen.

HET GOEDE DEEL.

III.

Hoe het ging.

Eer we verder gaan, zal het goed zijn, tot recht begrip van wat volgt eens op te merken, hoe het er in Duitschland uitzag omtreeds den tijd waarover we hier spreken. Wie dat al west, kan dan dit hoofdstuk wel overslaan.

Duitschland, zoals wij het tegenwoordig kennen, is een groot en machtig keizerrijk, dat tot de aanzienlijkste der aarde behoort. Wel bestaat het uit verschillende koninkrijken, vorstendommen en vrije steden, maar die alle zijn nauw saamverbonden, al heeft elk zijn eigen regering. Er is bv. een groot leger, één sterke vloot, en aan het hoofd van heel het rijk staat een keizer, uit het vorstelijk geslacht van Hohenzollern, die over den machtigen staat Pruisen regeert. Om de belangen van heel het land te bespreken zenden alle staten hun mannen naar den Rijksgad, die te Berlijn bijeenkomt. Zoo is het nu de laatste veertig jaar.

Maar vroeger en tot het begin der vorige eeuw, ja ook nog in die eeuw zelf, was de toestand geheel anders, en de lezer zal goed doen zich dat duidelijk voor te stellen. Er was ook wel een Duitsch Keizerrijk, dat tot 1806 heeft bestaan; ook was er een Rijksgad die te Regensburg bijeenkwam, maar de eenheid van thans ontbrak toen geheel. Duitschland was ge-